

Utdannings- og forskningsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Deres ref.: 200307611-/ANG

Vår ref.: OU 2004-013

30.01.2004

Høring – NOU 2003:25 Ny lov om universiteter og høyskoler

1. Generelt

Norsk Presseforbund (NP) er fellesorganet for norske medier (trykt presse, radio, tv og internettpublikasjoner) i etiske og redaksjonelt faglige spørsmål. Norsk Redaktørforening (NR) er en landsomfattende sammenslutning av redaktører i alle typer medier. Vi kommer her med en samlet uttalelse om departementets høringsbrev vedrørende ny lov om høyere utdanningsinstitusjoner.

2. Studentsamskipnadene (punkt 7.2.3.5)

Selv om det i utgangspunktet faller utenfor utvalgets mandat å foreta en gjennomgang av studentsamskipnadsloven, påpeker utvalget at departementet bør foreta en konkret gjennomgang av denne loven og vurdere hvorvidt den også kan innarbeides i en felles lov for statlige og private høyere utdanningsinstitusjoner.

Vi støtter forslaget om å innarbeide studentsamskipnadsloven i ny lov om universiteter og høyskoler, fordi vi mener denne loven ikke fungerer godt på offentlighetsprinsippets område. Vi er skuffet over at departementet ikke har vedtatt en forskrift med hjemmel i lovens § 13 om offentlighetslovens anvendelse. Slik utkastet til en felles lov for statlige og private høyere utdanningsinstitusjoner i dag foreligger, mener vi dette bedre vil klargjøre studentsamskipnadenes samlede forpliktelser overfor studentene, og gjøre lovverket mer oversiktlig og pedagogisk.

3. Ansattes yringsfrihet

Utvalget skriver på side 141 at: *"Den enkelte ansatte ved universiteter og høyskoler vil i utgangspunktet være underlagt de alminnelige regler om lojalitetsplikt i arbeidsforhold. Imidlertid er det klart at ansatte i undervisnings- og forskerstillinger både vil ha en rett og en plikt til å uttale seg også om interne faglige forhold, som vil kunne gi videre yringsfrihet enn det som følger av en alminnelig lojalitetsplikt i andre stillinger."* Samtidig understreker lovutvalget på side 98 at *"[r]ektor må være institusjonens fremste leder innad og talsmann utad"*.

Dette er etter vår mening en svært tynn drøftelse av et så omstridt og viktig tema. Det forhold at institusjonen har en informasjonsstrategi og utpekte talerør, kan ikke innebære at andre ansatte innenfor virksomheten gis munnkurv. Stadig oftere får vi tilbakemeldinger om at ansatte i utdanningssektoren får slike instruksjoner når de ønsker å varsle offentligheten om kritikkverdige forhold der de jobber, eller at de vegrer seg for å delta i den offentlige debatten om tildeling og fordeling av ressurser, faglig innhold og lignende. Resultatet er at berettiget kritikk innenfor dette området ikke kommer frem og at den offentlige debatten blir fattigere, fordi mange ansatte føler seg utsatt for press i retning av overdreven lojalitet. Hvis det her bringes mer klarhet i vernet av ansattes yringsfrihet, kan dette presset lette.

Vi vil i denne sammenheng minne om Yringsfrihetskommisjonens lovgivningsinitiativ vedrørende ansattes yringsfrihet, der kommisjonen blant annet særlig trekker frem utdanningssektoren, og presiserer på side 129 i NOU 1999:27 at ansatte som *"har faglig ansvar for utdanning, [...] bør ha rett og plikt til å redegjøre for problemer, utfordringer og mulige løsninger på sitt fagfelt. De besitter en faktisk kompetanse som ikke bør stenges ute fra det offentlige rom. I tillegg til organlojalitet kommer følgelig den generelle lojalitet til det samfunn man skal tjene."*

4. Dokumentoffentlighet (punkt 7.6.1 og fellesutkastet § 7-3 fjerde ledd)

De grunnleggende verdiene bak offentlighetsprinsippet gjør seg sterkt gjeldende på utdanningsområdet, og vi ser det derfor som meget viktig at offentlighetsloven skal gjelde for både private og statlige høyere utdanningsinstitusjoner organisert som egne rettssubjekter. Det må være sakens realitet, og ikke institusjonens form eller organisering, som skal avgjøre spørsmålet om adgangen til å unnta dokumenter fra offentlighet.

5. Møteoffentlighet (flertallets utkast § 11-4 annet og fjerde ledd og mindretallets utkast §§ 9-1 tredje ledd og 9-5 annet og fjerde ledd)

Vi viser til vårt ubesvarte brev til Ryssdallutvalget av 01.07.2003, der vi oppfordret lovutvalget til å sørge for gode og praktikable regler om møteoffentlighet i den nye loven om høyere utdanningsinstitusjoner. Både flertallet og mindretallet har foreslått lovformuleringen "*Det skal i størst mulig grad være åpenhet om styrets arbeid.*" Dette er etter vår mening et forslag som ikke tar åpenhetsprinsippet på alvor. Når det i tillegg ikke står ett ord i innstillingen om møteoffentlighet, forsterkes inntrykket av at utvalget her har foreslått en uforpliktende, altfor smidig og lite gjennomarbeidet bestemmelse.

At møter holdes for åpne dører, innebærer at alle som ønsker det skal kunne være tilstede, overhøre og referere forhandlingene. Regler om møteoffentlighet stimulerer allmennhetens interesse for virksomheten og legger forholdene til rette for en viss kontroll med det som foregår, jf. Innst.O.nr. 40 (1994-95) side 19. Vi mener det derfor må vedtas en lovbestemmelse som inneholder klare og forpliktende holdepunkter for når møtene må være åpne, slik at utdanningsinstitusjonene ikke lite skjønnsomt og uvilkårlig vil kunne lukke sine dører.

Vi foreslår en regel om møteoffentlighet etter mønster av kommuneloven § 31, slik at alle møter i høyere utdanningsorganer skal holdes for åpne dører, og at unntak fra dette må ha særskilt hjemmel i lov. På denne måten vil det være unntak fra offentlighetsprinsippet som vil måtte kreve særskilt begrunnelse.

Vi registrerer i denne sammenheng at flertallet (side 189) viser til offentlighetslovens krav til dokumentoffentlighet. Vi vil fremheve at denne loven egner seg svært dårlig som regelgrunnlag for spørsmål om behandling av åpne eller lukkede dører. Etter en tolkning av loven er som kjent de styrende organer og deres administrasjon å anse som ett organ, slik at dette allerede gir grunnlag for å unnta samtlige styredokumenter som "intern saksforberedelse". Unntak fra dette prinsippet vil kun gjelde for de av dokumentene som er kommet utenfra. Skal dette anvendes på møteoffentlighet, vil det altså innebære at møtene alltid kan lukkes, og at åpenhet helt vil avhenge av meroffentlighet. Med andre ord en helt uholdbar løsning.

Spørsmålet om når offentlighet inntreer er av stor betydning. På bakgrunn av at protokoller som kjent anses som offentlig når de underskrives, støtter vi flertallets forslag om at styreprotokollen godkjennes ved slutten av hvert møte. Mindretallets forslag om etterfølgende godkjenning i neste styremøte, vil forsinke offentlighetstidspunktet unødige.

Med vennlig hilsen
for Norsk Redaktørforening
Arne Jensen
ass. generalsekretær

for Norsk Presseforbund
Ina Cath. Lindahl
organisasjonssekretær